

HIŠNA OPREMA SVOBODNIKOV NA KRANJSKEM V 17. IN 18. STOLETJU

Angelos Baš

V zgodovini slovenske materialne kulture je vprašanje o hišni opremi kaj slabo obdelano. Poznamo skorajda samo opise kmečkih hiš iz zadnjega poldruega stoletja, ki podajajo v okviru hišnih sestavnih delov tudi gradivo o hišni notranji opremi. Pa tudi za to najnovejšo dobo pogrešamo zaokrožene preučitve o hišni opravi kmeta in drugih družbenih plasti.¹

Pogled v razvoj naše hišne opreme povsem manjka,² čeprav imamo za starejšo meščansko in plemiško, pa tudi za kmečko opravo na Slovenskem precej arhivalnega gradiva.³

Po načelu, da morejo o tem vprašanju doseči pomembnost izsledkov edinole obravnave, izvirajoče iz gradiva, ki je socialno omejeno ali pa sklenjeno po času oziroma ozemlju, obdeluje pričujoči spis prvi krajši skupek zadevnega arhivalnega gradiva in ugotavlja hišno opremo svobodnikov na Kranjskem v 17. in 18. stoletju.⁴

¹ Poglavitno literaturo o slovenski kmečki hiši navaja R. Ložar, Narodopisje Slovencev I, Ljubljana 1944, s spisi o kmečkem domu in kmečki hiši, str. 211 d. — Po pomembnosti ugotovitev o hišni opravi velja najvišje oceniti razpravo J. Lokarja, Belokranjska hiša, Carniola n. v. III, 1912, str. 1—27, ki je le v njej prikazan pregled vse oprave pri določenem tipu slovenske kmečke hiše.

² J. Mantuani in R. Andrejka sta sicer objavila tri sestavke s starejšim zadevnim gradivom, ki ga pa nista obdelala: J. Mantuani, Zapuščinski zapisnik po škofu Slatkonji, Carniola n. v. I, 1910, str. 4—12; isti, Stari inventarji, Glasnik Muzejskega društva za Slovenijo IV—VI, 1923/25, str. 31—44; R. Andrejka, Star kmečki inventar iz 18. stoletja, Etnolog VII, 1934, str. 38—50.

³ Inventarji plemičev in meščanov ter duhovnikov s Kranjskega iz 16., 17., 18. in deloma tudi še 19. stoletja ter inventarji kranjskih svobodnikov in podložnikov z gospodstva Podčetrtek iz 17. in 18. stoletja (Osrednji državni arhiv Slovenije v Ljubljani), prav kakor tudi inventarji kranjskih duhovnikov in gornjegrajskih podložnikov iz istega časa (Škofijski arhiv v Ljubljani).

⁴ To gradivo sem spoznal po razpravi J. Polca, Svobodniki na Kranjskem, Glasnik Muzejskega društva za Slovenijo XVII, 1936, str. 7—147, kjer so v seznamu virov navedeni med stanovskimi spisi v ODAS-u tudi nekateri fascikli, ki vsebujejo med drugim tudi zapuščinske inventarje (str. 15).

Pomen razpoložljivih zapuščinskih inventarjev kranjskih svobodnikov je v pričevanjih o tem, kar je po smrti gospodarja ali njegove vdove ostalo pri hiši oziroma na posestvu ter kar je bilo po posebnih komisarijih bolj ali manj natančno in dosledno popisano in določeno v dediščino. Najštevilnejši so podatki o hišni opremi in noši, pa tudi o drugih predmetih obstoje večkrat sicer krajše, po vsebini pa tehtne navedbe.

V spodnjih vrstah bodo najprej po inventarjih navedene omembe o svobodniški hišni opremi (drugi inventarni podatki tukaj niso upoštevani), v drugem razdelku pa naj povzetek iz spoznanega gradiva pokaže sklepno podobo o obdelovanem vprašanju.

Predvod besedila v izvorniku je kolikor mogoče dobeseden; kjer posameznih navedb ni bilo mogoče dobesedno posloveniti, so pojmi opisani.⁵ — Navedene cene predmetov pomenijo cenitve glede na njihovo stanje ob inventarizaciji. — Zastran ugotovitev o premoženjskem stanju posameznih svobodnikov so povzete tudi inventarne cenitve celotnih premoženj oziroma obsega zemljišč, kolikor se navajajo.

Končni sklepi o svobodniški hišni opremi na Kranjskem v 17. in 18. stoletju so okrnjeni po primerjavi z zadevnim gradivom o hišni opravi kranjskih podložnikov, ki v naših arhivih ni ohranjeno, ter po primerjavi z zadevnim gradivom o hišni opravi kranjskih meščanov in plemičev, ki se pisec z njimi še ni nadrobneje ukvarjal.

I.

1. Inventar⁶ Mihaela Globokarja iz Velikega Globokega (v krški župniji, pri Zagradcu); sestavljen 10. novembra 1637.

Posestvo je obsegalo pol kmetije, vpisane v imenjski knjigi, in 1 podložni vinograd. Med premičninami in pohištvo se navajajo: 2 burkel (6 kr), 1 miza (1 fl), 1 škof za vodo (3 kr), 1 kad (24 kr), 1 mernik⁷ (4 kr), 1 mentrga (8 kr), druga mentrga (3 kr). Nadalje se omenja par rjuh (40 kr).

Premoženje svobodniškega posestva, zapisanega v tem inventarju, je skupno s terjatvami obsegalo 64 fl 57 kr in 3 pf (veljava ni označena). Dolgovi so znašali 49 fl 11 kr in 3 pf.

2. Inventar Mihaela Koklja iz Gradca (pri Litiji); sestavljen 12. aprila 1649.

Zapuščene gotovine je bilo 28 fl 36 kr, terjatev pa 85 fl 45 (veljava ni označena). — Posestvo ni popisano.

Od predmetov, ki spadajo k hišni notranji opremi, se navajajo brez cene: 1 žitna skrinja, ki je držala 21 veder (Schaf),⁸ in 2 kadi za zelje.

Zemljišče in celotna vrednost ostaline tega svobodnika se ne omenja.

⁵ Za pomoč pri razlagi nekaterih inventarnih navedb gre piščeva zahvala ravnatelju dr. Josipu Malu in akademiku univ. profesorju dr. Janku Polcu.

⁶ Inventarji 1—21 so v fasc. 67 stanovskih spisov v ODAS-u.

⁷ Po ustnem sporočilu upravnika dr. Sergija Vilfana je obsegal ljubljanski mernik v času pred 1750. letom 26,5 l; po tem letu začne to mero nadomeščati pol tako imenovanega dunajskega Metzna = 30, 75 l (po zadevni rokopisni razpravi).

⁸ Schaf = vedro (žitna mera) ali (ljubljski) kobal je po ustnem sporočilu upravnika dr. Sergija Vilfana obsegal v času pred 1750. letom 53 l; po tem letu začne to mero nadomeščati mera tako imenovanega dunajskega Metzna = 61,5 l (po zadevni rokopisni razpravi).

3. Inventar Marka Močnika iz Tihaboja (župnija Sv. Križ pri Litiji); sestavljen 14. junija 1658.

Kot nepremičnine se naštevajo: hiša in zidanica v Tihaboju; 1 vinograd, cenjen 24 fl; 1 vinograd, cenjen 35 fl; 1 vinograd, cenjen 19 fl (veljava ni označena).

Med pohištvom in premičninami se navajajo: 14 velikih in malih vinskih sodov, 5 kadi, 2 manjši kadi, 6 žitnih skrinj, 1 majhna skrinja in 6 rjuh (vse brez cene).

Rajniki je imel 200 fl in 11 kr terjatev, sam pa je bil dolžan 9 fl in 58 kr.

4. Inventar Blaža Kračana iz Krač (v čemšeniški župniji); sestavljen dne 28. maja 1672.

Posestvo je obsegalo 2 kmetiji in pol ter 9 desetinskih kmetij in pol. — Gotovine je bilo 457 fl 19 kr in 3 pf (veljava ni označena), terjatev pa 58 fl 19 kr in 5 pf.

Med premičninami in pohištvom so navedene: 2 mizi, 4 klopi, 1 majhen, slab posteljnjak, 2 stari žitni skrinji brez ključavnice in tečaja, 1 prav taka nova skrinja, ki je držala 17 starov žita,⁹ 4 neokovane žitne skrinje, 2 skrinji, 2 vinska soda, 7 kadi za zelje, 7 starih kolovratov (brez cene).

Zunanji dolgovi so znašali 12 fl in 20 kr.

5. Inventar Mihaela Žitnika iz Zavrstnika (župnija Šmartno pri Litiji); sestavljen 14. junija oziroma 30. junija 1698.

Cena preostalih terjatev in živine v reji je bila 1475 fl 34 kr in 1 pf deželne veljave.

Med pohištvom se naštevajo 3 velike in male žitne skrinje, 2 stari kadi za zelje in 2 navadni kmečki žitni skrinji (brez cene).

Stavbe na tem posestvu so bile v slabem stanju; ob tem je bilo zapisano, da je imela neka mala žitna skrinja dober samo pokrov (»Tah«), drugače pa je bila vsa črviva.¹⁰

6. Inventar Luke Juraja iz Lokarij (pri Vodica); sestavljen 12. oktobra 1721.

Posestvo je obsegalo lep svobodniški dvorec v Lokarjah, 9 zraven spadajočih njiv, 1 prikupljeno lastno njivo, travnik, ki je spadal k dvorcu, prikupljen travnik, 5 gozdov in 4 deleže razdeljene gmajne.

Gotovine je ostalo 44 kr (veljava ni označena).

Kot hišna notranja oprema se omenjajo: 7 slik, 1 skrinja, 4 rjuhe, 3 posteljniki iz mehkega lesa, 1 prav taka postelja, 3 postelje za služinčad, 2 stara posteljnika iz mehkega lesa, 5 pernic, 3 prešite odeje, 2 vzglavnika, 1 pernata blazina, 1 slamnjača iz dvonitnika, 2 slamnjači, 2 lepi skrinji iz trdega lesa, 3 skrinje iz mehkega lesa, 6 poslikanih skrinj, 1 skrinja za živež, 2 skrinji, ki nista bili v lasti tega svobodnika, 2 skrinji za pepel, 1 stara skrinja, 7 skrinj, med katerimi so bile nekatere slabe, 1 okrogla miza iz trdega lesa, 6 miz iz trdega lesa, 1 navadna miza, 1 star čeber, 6 stolov iz trdega lesa, 6 kolovratov, 1 star klečalnik, 2 mernika, pol mernika, 2 zibelki, 2 menrgi, 2 soda za mast, 1 stara jedilna omara, 1 sodček za jesih, 1 vinski lijak, 3 velike kadi, 1 omara za živila, 5 sodi za mast, 1 od teh je okovan z železnim obročem, 1 kad, 3 leseni stoli, 3 vedra za mleko, 3 vedra za vodo, 3 škafi za svinje, 1 čeber, ki je držal 2 vedri, 15 lesenih žlic, 4 krušni loparji, 2 leseni zajemalki, 1 dober škaf, 5 kadi, 1 velika železna tehničnica, 2 železna svečnika, 1 senčnik, 1 plitva železna ponev, 2 železni pečnici, 4 ribežni, 1 nabodalo,

⁹ S. Vilfan, Očrt slovenskega pravnega narodopisja, Narodopisje Slovencev I, Ljubljana 1944, str. 255 d: star = okoli 100 litrov.

¹⁰ Tu gre za tako imenovano strešno skrinjo. O tem glej F. K. Kos, Slovenska kmetska skrinja, Etnolog XIV, 1942, str. 57 sl.

4 železne burkle, 1 kositrast vrč (polič),¹¹ 2 enaka vrča, ki sta držala bokal, 1 dobra pločevinasta svetilka, 1 kositrnica,¹² ki je držala 2 bokala, 1 enaka, ki je držala bokal, 1 tolkalo iz medenine z možnarjem (6 funtov),¹³ 1 stenska ura z utežmi, 2 bakrena žehnika, 1 je držal 2 vedri, 2 kamniti pisalni tablici, 1 lončen vrč, ki je držal bokal, 6 velikih loncev, 1 tehtnica, 1 valjar, 1 majolika, ki je držala bokal, 2 majoliki, ki sta držali polič, 1 škatlica za balzam, 2 vrča za olje, 7 skledic za mleko, 9 košar za kruh, 2 mehova, 4 velike košare in 1 majhna, 4 velike lončene sklede (vse brez cene).¹⁴

Celotna cena zapuščine se ne omenja.

7. Inventar (revizija) Janeza Krstnika Končarja s Poljan; sestavljen 21. decembra 1726.

Posestvo je obsegalo 1 kmetijo, hišo, skedenj, kozolec, tretjino kmetije, ki jo je kupil pokojnik, in 1 velik travnik.

Kot hišna notranja oprema se omenja: 1 stara prešita odeja, obrobljena z modrim platnom, 1 stara posteljna odeja, 2 posteljni odeji iz koštrunove kože, 2 klekljana namizna prta, 1 par prevlek za vzglavnike, 1 brisača, 1 klekljana rjuha iz finega platna, 4 stare, slabe in raztrgane rjuhe, 1 pernata blazina, 1 star vzglavnik, 2 stara naslonjača, 2 lesena stola, 1 miza iz češnjevega lesa, 1 stara in slaba miza, 1 mizica iz trdega lesa, 1 star posteljnjak iz vlažnega lesa, 1 skrinja za obleko, 4 ribežni, 8 skled iz kositra, 1 kositrnica, ki je držala bokal, 2 medeninasta svečnika, 1 nalomljen vzdan bakreni kotel, ki je držal poldrugo vedro, 19 lončenih skled, 14 velikih, srednjih in malih žitnih skrinj za živila, 1 majhen sod za jesih, 1 škaf za mast, 5 velikih in 1 mala kad za repo in zelje, 1 majolična skleda, 7 majoličnih krožnikov, 2 majoliki, ki sta držali bokal, 4 majolike, ki so držale polič, 27 lesenih krožnikov, 1 raženj, 1 nabodalo (vse brez cene).¹⁵

Celotna vrednost zapuščine se ne omenja.

8. Inventar Andreja Straha iz Tihaboja; sestavljen 18. decembra 1734.

Posestvo je obsegalo svobodniško zemljišče ter stanovanje, kozolec, skedenj, 3 hleve in 4 zidanice, dalje sušilnico in je imelo gostače, ki so dajali letno 2 fl nemške veljave in ki so v času od sv. Jurija do sv. Martina vsak teden opravljali 1 dan osebne tlake. Njiv je bilo 7, travniki so bili 3, gozda 2, 2 vinograda pa sta bila podložna.

Gotovine je ostalo 16 fl nemške veljave. Terjatev in dolgovi na posestvu ni bilo.

Kot hišna notranja oprema se naštevajo: 3 pari rjuh iz hodničnega platna, 1 par enakih namiznih prtov, 1 prav taka brisača, 1 prešita odeja iz potiskane platna, 1 miza iz trdega lesa, 1 miza iz mehkega lesa, 3 posteljniki iz mehkega lesa, 4 velike žitne skrinje, 2 prav taki skrinji, 2 srednji in 1 manjša skrinja, ki jih je napravil mizar, 4 navadne skrinje, 1 stara omara, 3 kolovrati, 2 vinska soda, 2 soda, ki sta držala 26 veder, 7 praznih sodov, 1 vinski čeber 2 ponvi, 4 kadi za zelje in repo (vse brez cene).

Celotna vrednost zapuščine se ne navaja.

¹¹ Po ustnem sporočilu upravnika dr. Sergija Vilfana je obsegal polič pol ljubljanskega oziroma pozneje (po 1750) dunajskega bokala: 1,655 oziroma 1,414 l (po zadevni rokopisni razpravi).

¹² Zinnflasche = kositrnica. Izraz steklenica more ustrezati le za steklene te predmete.

¹³ Funt = 56 dkg.

¹⁴ V tem inventarju nisem prevedel izrazov: »Breth stuell« in »Wasser thessen«.

¹⁵ V tem inventarju nisem prevedel izrazov: »Fleibenpötter« in »Raisbötter«.

9. Inventar Antona Petriča iz Zgornjega Brnika; sestavljen 31. julija 1745.

Posestvo je obsegalo 1 kmetijo in mlin (2200 fl deželne veljave), 1 kupljeno njivo (69 fl 45 kr) in poldrugo, velesovskemu samostanu podložno zakupno kmetijo.

Gotovine je bilo 70 fl. Kot hišna oprema se navajata: 2 namizna prta (1 fl 4 kr), 1 servieta (6 kr), 3 mize iz trdega lesa (3 fl), 6 žitnih skrinj (12 fl), 4 skrinje (4 fl), 2 posteljnjaka (40 kr), 4 stari stoli (16 kr), 4 kolovrati (1 fl 28 kr), 4 čebri (2 fl 40 kr), 1 kositrnica (2 fl), 1 bakreni kotel (2 fl), 3 ponve (12 kr), 1 stara železna pečnica (28 kr), 1 tehtnica (20 kr), 1 železni svečnik (8 kr), 1 sod za mast (3 fl 20 kr).

Celotna zapuščina je znašala 5565 fl 15 kr.

10. Inventar Gašperja Vozlja iz Žvarulj (v vaški fari); sestavljen 15. maja 1747.

Posestvo je obsegalo 1 svobodniško kmetijo ter 6 desetinskih kmetij in $\frac{3}{4}$. Gotovine ni bilo. Dolgov ni bilo, pač pa 6 fl 40 kr deželne veljave terjatev.

Kot hišna notranja oprema se omenjajo: 3 rjuhe (pražnje), 1 namizni prt, 2 prešiti odeji, 1 pregrinjalo, 1 kositrnica, ki je držala polič, 1 kositrnica, ki je držala četrt bokala (Seithel),¹⁶ 2 železni tehtnici, 3 ponve, 1 slabo ohranjena pečnica, 2 ražnja, 2 burkel, 2 valjarja, 10 velikih in malih loncev, 5 velikih in malih skled, 12 krožnikov, 12 žlic, 1 bakrena zajemalka, 2 bokalna vrča, 2 polični majoliki, 1 majhen čeber, 1 mernik, 2 mizi, 2 posteljnjaka, 11 velikih skrinj, 3 manjše skrinje, 7 kolovratov, 2 mentrgi, 4 čebri za zelje in repo, 2 čebra, 3 sita, 1 svečnik (vse brez cene).

Celotna zapuščina ni navedena.

11. Inventar Jožefa Jankoviča iz Šmartna pri Litiji;¹⁷ sestavljen 25. aprila 1755.

Gotovine je bilo 266 fl 14 kr 2 pf (veljava ni označena).

(Posestvo ni opisano po sestavnih delih.)

Kot hišna oprema se našteva: 12 velikih skled iz kositra (17 fl 30 kr), 12 kositrnih krožnikov (4 fl 30 kr), 1 kositrnica, ki je držala 2 bokala (Mass)¹⁸ (2 fl 40 kr), 2 kositrnici, ki sta držali po en bokal (2 fl 40 kr), 1 kositrnica, ki je držala polič (1 fl 20 kr), 1 prav tolikšna steklenica s kozarcem, ki je držal četrt bokala (40 kr), 2 kositrna sodčka za sol (30 kr), 1 majhna kositna skodelica (17 kr), 1 bakreni ogrevalnik [»vulgo Skhendeলেখ«] (2 fl 16 kr), 1 par medeninastih starih svečnikov (32 kr), 2 pernici (15 fl 40 kr), 1 navadna pernica (2 fl 7 kr), 5 parov ponošenih pražnjih rjuh (4 fl 51 kr), 5 blazin (1 fl 25 kr), 1 Marijina podoba (20 kr), 1 enaka podoba (40 kr), 1 podoba sv. Trojice (50 kr), 4 naslonjači, prevlečeni z usnjem (2 fl 15 kr), 1 točilna miza iz mehkega lesa (1 fl 58 kr), 2 mizici iz trdega lesa (3 fl 10 kr), 2 posteljnjaka iz trdega lesa (1 fl 25 kr), 1 lužena komoda (1 fl 42 kr), 2 srednji skrinji iz trdega lesa (4 fl 48 kr), 2 skrinji iz mehkega lesa (2 fl 50 kr), 1 klečalnik iz mehkega lesa (51 kr), 1 omara za obleke iz mehkega lesa (5 fl 20 kr), 1 majhna tehtnica (40 kr), 1 hrastov sodček za vino (3 fl 40 kr), 2 navadna sode (9 fl 10 kr).

Celotna zapuščina je bila 1211 fl 52 kr 3 pf.

12. Inventar Andreja Hočevarja s Poljan; sestavljen 10. decembra 1757.

Posestvo je obsegalo prej leseno, zdaj zidano hišo z obokano kletjo poleg kajže, 3 njive, 2 deleža v vinogradu »vulgo Deu« (500 fl).

Gotovine je bilo 1 fl 35 kr 1 pf nemške veljave.

¹⁶ Po ustnem sporočilu upravnika dr. Sergija Vilfana je obsegal Seithel četrt bokala (po zadevni rokopisni razpravi).

¹⁷ Ta svobodnik je bil oskrbnik planinske gosposčine in izkazuje spričo tega višjo življenjsko raven.

¹⁸ Po ustnem sporočilu upravnika dr. Sergija Vilfana pomeni Mass isto kot bokal (po zadevni rokopisni razpravi).

Kot hišna notranja oprema je zapisana 1 postelja (5 fl), 8 rjuh iz hodničnega platna (2 fl 44 kr), 1 kositrnica, ki je držala bokal (1 fl 12 kr), 1 bakren kotel, težak 6 funtov (1 fl 42 kr), 5 slabih skrinj, 2 mizi, nekaj stolov, kuhinjsko lončeno posodje in razne druge malenkosti (13 fl), nekaj kadi za zelje in repo (7 fl).

Celotna cena zapuščine je bila 792 fl 48 kr 1 pf.

15. Inventar Boštjana Erata iz Stražišča:¹⁹ sestavljen 17. julija 1758.

Posestvo je obsegalo tretjino kmetije (1000 fl nemške veljave).

Kot hišna notranja oprema se omenja: 3 velika ogledala s pozlačenimi okviri, ki so bili podobarski izdelek (40 fl), 6 tja spadajočih ogledalnih stenskih svečnikov (12 fl), 2 veliki ogledali, s pozlačenimi okviri, ki so bili podobarsko delo (40 fl), 1 veliko staro ogledalo, ki je pomenilo starinski podobarski izdelek (2 fl), 1 majhno ogledalo s črno luženim okvirom (1 fl), 4 slike na steklu 3 fl 20 kr), 1 srednjevelika slika Marije Tolažnice s pozlačenim okvirom (1 fl 25 kr), 1 lavretanska podoba Matere božje s črnim okvirom iz mehkega lesa in iz stekla (24 kr), 1 dokaj velika tkana slika s steklom, ki kaže Kristusa pod križem (1 fl), 1 slika na steklo z na pol pozlačenim okvirom, ki prikazuje umirajočega Kristusa (24 kr), 1 izrezljana slika sv. Barbare z marmoriranim okvirom in steklom (14 kr), 1 na steklo vdelana slika s Trgom sv. Marka v Benetkah, ki je imela deloma pozlačen deloma črn podobarski okvir (5 fl), 1 slika sv. Jožefa s Kristusom, s steklom in s črno luženim okvirom (12 fl), 1 velika slika, kjer slepci spregledajo (1 fl 40 kr), 1 velika slika, ki predčuje prodajo egiptovskega Jožefa (1 fl 40 kr), 1 velika beneška morska slika s pozlačenim okvirom (51 kr), 4 majhne krajine (1 fl 8 kr), 1 velika slika sv. Trojice s pozlačenim okvirom (22 kr 2½ pf), 1 majhna slika s črnim in dobro pozlačenim okvirom, ki prikazuje Kristusa z ranjeno glavo (1 fl 25 kr), 1 slika sv. Ignacija (10 kr), 1 slika sv. Janeza Krstnika (6 kr), 1 slika Kristusa na križu s pozlačenim okvirom iz trdega lesa (1 fl), 2 laški tihožitji (4 fl), 1 slika sv. Katarine (40 kr), 4 velike beneške krajine (2 fl 16 kr), 1 slika s slabo pozlačenim okvirom, ki predčuje spor angela z Jakobom (1 fl 8 kr), 1 enaka slika brez okvira (1 fl), 1 slika s črnim okvirom iz mehkega lesa, ki prikazuje Kristusa z ranjeno glavo (8 kr), 2 majhni sliki sv. Feliksa in Tekle (16 kr), 5 stare portretne slike (1 fl 30 kr), 1 potni prt Kristusov v črnem in deloma pozlačenem okvirom (24 kr), 1 poškodovana slika Kristusa na križu (30 kr), 1 slika umirajočega Jožefa (22 kr 2½ pf), 1 slika Marije in Jožefa (17 kr), 1 slika sv. Jeronima (5 kr), 1 velika portretna slika pokojnega gospoda Dolenca, 1 majhna enaka slika (ceni nista čitljivi), 1 še dobra pisalna omara iz trdega lesa s mizarskimi vložki (20 fl), 1 nova točilna omara iz trdega lesa, z istimi vložki in brez stekla (15 fl), 2 enaki omari brez podstavka iz trdega lesa in brez vložkov (12 fl), 1 klečalnik iz trdega lesa in z vložki (8 fl), 1 črno lužena in z železom okovana stara omara (2 fl), 1 enak klečalnik iz trdega lesa s skrinjico s steklom (40 kr), 1 enak nastavek brez spodnje omare (30 kr), 2 enaki skrinji iz trdega lesa z vložki (12 fl), 1 majhen nastavek iz trdega lesa in z vložki, s 7 predali (2 fl), 2 prav lepi igralni mizici iz trdega lesa z vložki (8 fl), 2 enaki igralni mizici z vložki iz mavca (2 fl 40 kr), 1 raztegljiva miza iz mehkega lesa za 12 oseb (1 fl 42 kr), 1 dočista nov posteljnjak iz trdega lesa z vložki (7 fl), 5 stare skrinje iz mehkega lesa (28 kr), 2 posteljnjaka iz trdega lesa (2 fl), 2 posteljnjaka iz mehkega lesa (24 kr 2½ pf), 1 miza iz mavca s podstavkom iz mehkega lesa (40 kr), 1 okrogla miza iz trdega lesa (2 fl), 1 majhna štirioglasta miza z 2 predaloma (45 kr), 1 štirioglasta velika nizka omara iz trdega lesa, ki je imela podstavke iz mehkega lesa prebarvane in 6 predalov (6 fl), 1 velika medeninasta stenska ura (3 fl 20 kr), 1 namizna ura iz belo tolčene medeninaste pločevine (10 fl), 7 beneških

¹⁹ Najbogatejši svobodniški inventar, ki kaže deloma že prav meščanske in plemiške razmere.

slamnatih stolov (5 fl 50 kr), 1 zibelka iz trdega lesa z vložki (5 fl), 1 majhna štirioglasta miza iz mehkega lesa (24 kr), 1 enaka večja iz trdega lesa (18 kr), 1 velika nova poslikana omara iz mehkega lesa za obleke (1 fl 20 kr), 1 manjša enaka omara (50 kr), 1 poslikana točilna omara iz mehkega lesa (1 fl), 1 naslonjač iz usnja (2 fl), 14 usnjenih naslonjačev (4 fl 40 kr), 2 prav taka manjša naslonjača (1 fl 20 kr), 1 prav tak naslonjač (50 kr), 1 velika miza iz trdega lesa (1 fl 20 kr), 1 omara iz mehkega lesa s predali (40 kr), 1 štirioglasta menterga iz mehkega lesa (20 kr), 1 točilna omarica iz mehkega lesa (50 kr), 1 stara kuhinjska omara iz mehkega lesa (40 kr), 1 štirioglasta miza iz trdega lesa (51 kr), 1 klečalnik z nastavkom iz črno luženega trdega lesa (2 fl 55 kr), 1 velika miza iz mehkega lesa (cena nečitljiva), 5 zelene okenske zavese (cena nečitljiva), 4 stare enake (cena nečitljiva), 2 para praznih enakih (1 fl), 5 stare rumene okenske zavese (51 kr), 6 koščenih žlic, nožev in vilic (1 fl), 1 otroški naslanjač, prevlečen z usnjem (51 kr), 1 poslikana lesena glava za zavijače (1 fl), 1 železna tehnična (1 fl 8 kr), 23 velikih in malih kositrnih skled [48 funtov] (19 fl 12 kr), 47 krožnikov [39 $\frac{3}{4}$ funtov] (15 fl 54 kr), 5 sklede z obroči in sodček za sol [11 $\frac{1}{4}$ funtov] (4 fl 50 kr), 5 steklenice in 3 ročke [16 $\frac{3}{4}$ funtov] (6 fl 42 kr), 2 krožnika in 1 ročka za čaj [5 funte] (1 fl 12 kr), 7 bakrenih loncev, 3 kosi za peko, 6 kastrol, 2 puščice za moko in sol [48 $\frac{1}{2}$ funtov] (16 fl 10 kr), 1 posteljni grelec (51 kr), 1 medeninasti možnar (1 fl 14 kr), 2 medeninasti žlici (14 kr), 1 kotel za olje in 1 skleda za umivanje s čašo [14 funtov] (1 fl 52 kr), 3 slabi kotli iz bakra [40 funtov] (2 fl 18 kr 2 $\frac{1}{2}$ pf), 1 likalnik z 2 vložkoma (1 fl 25 kr), 1 medeninasta nočna svetilka (51 kr), 8 medeninastih svečnikov (50 kr 2 $\frac{1}{2}$ pf), 1 medeninasti ročni svečnik (16 kr), 1 prav tak, a manjši svečnik (10 kr), 2 zlomljena medeninasta svečnika (12 kr), 1 ročni zvonček (17 kr), 1 ponev za sladkor (24 kr), 9 modelov za peko (18 kr), 6 skodelic za kavo iz porcelana (4 fl 50 kr), 5 kozarci za čokolado (cena nečitljiva), 4 slatinščaki (16 kr), 2 navadni skodelici za kavo (48 kr), 1 ročka za čaj iz navadnega porcelana (1 fl 25 kr), 1 prav taka ročka s skledico (2 fl), 1 porcelanasta skledica za gorčico (1 fl), 1 umivalnik iz finih beneških majolik (5 fl), 1 umivalnik iz navadnega majoličnega posodja (1 fl), 6 takšnih krožnikov (2 fl), 1 porcelanasta ovalna skledica (10 kr), 5 steklenice (24 kr), 1 steklena skledica (4 kr), 1 pladenj iz črno pološčene pločevine (17 kr), 2 nastavka skodelic za kavo, deloma pozlačena, deloma posrebrena (1 fl 8 kr), 1 velika majolika, ki je držala 6 bokalov (17 kr), 5 bele navadne majolične sklede (21 kr), 18 prav takih krožnikov (24 kr), 1 progasta pernica iz barhanta, 3 blazine in 1 slamnjača ter 2 vzglavnika (12 fl), 1 modroprogasti dvonitniški posteljnjak z 2 blazinama in 1 slamnjačo (8 fl), 1 vreča za volno s progastim dvonitnikom (5 fl 50 kr), 1 žimnica iz dvonitnika in 1 blazina iz žime (5 fl 50 kr), 4 stare pernice z 1 blazino in 4 vzglavniki (4 fl), 1 žimnica s 3 blazinami z modroprogastim dvonitnikom iz žime [35 funtov] (2 fl 20 kr), 1 vreča za volno z 2 blazinama iz enakega dvonitnika (4 fl 50 kr), 1 stara svileni odeja (28 kr 1 pf), 1 odeja iz graškega platna (28 fl 1 kr), 1 turška in 2 platneni odeji (1 fl), 1 par čisto novih rjuh s širokimi trakastimi čipkami (5 fl), 1 rjuha s širokimi čipkami (2 fl 50 kr), 2 para rjuh iz navadnega kmečkega platna (5 fl), 2 para praznih rjuh (3 fl 14 kr), 1 par rjuh iz hodničnega platna (1 fl 8 kr), 3 pari starih rjuh (54 kr), 1 prevleka za vzglavnik iz modrega dvonitnika (10 kr), 1 obrabljena rumena španska stena (6 fl), 1 vzglavnik iz perja (cena nečitljiva), 1 namizni prt iz damasta (8 fl), 24 takšnih serviet (8 fl), 2 prav taka stara majhna namizna prta (5 fl), 4 namizni prti iz dvonitnika z 12 namiznimi prtički (8 fl), 1 turška namizna preproga (40 kr), 1 tirolska namizna preproga (50 kr), 2 brisači iz dvonitnika (1 fl 50 kr), 7 večjih in manjših nabadal, 2 ražnja, 5 različnih ponev, 4 trinožniki, 2 železni kozici, 1 žezelj, 1 ponev za klobase, 1 velika ognjiščna koza, 1 veliko železno nabadalo in 1 majhen prav tak trinožnik, 1 grebljica z lesenim držalom, 2 burkel, 2 ribežna, 4 pločevinaste zajemalke, 1 železna veriga za kotel, 4 železni pokrovi za lonce, nekaj manjših loncev, 2 majhnih železnih vil (vse 2 fl), 3 čebri (1 fl 6 kr), 1 sod s 4 železnimi obroči [40 funtov]

(2 fl 12 kr), 1 velika žitna omara (1 fl 42 kr), 1 žitna skrinja (1 fl 8 kr), 1 dober sod, ki je držal 200 bokalov (2 fl).²⁰

Celotna vrednost zapuščine je znašala 5177 fl 8 kr.

14. Inventar Mihaela Rakovca iz Kutnega pri Stražišču; sestavljen 22. februarja 1759.

Posestvo je obsegalo 1 svobodniško kmetijo, ocenjeno s 1400 fl deželne veljave. Gotovine ni ostalo nobene. Aktivnih dolgov je bilo 85 fl 45 kr, pasivnih pa 169 fl 52 kr.

Kot hišna notranja oprema se navaja: 1 par srednjih rjuh, 2 para rjuh iz hodničnega platna, 2 namizna prta, 2 prevleki za vzglavnike, 1 namizno pregrinjalo, 1 slaba pernica, 2 blazini, 2 vzglavnika (vse brez cene), 1 železna pečnica (2 fl 20 kr), 1 bakreni žehntnik (7 fl), 2 železni ponvi (24 kr), 4 železni slabi pokrovi za lonce (20 kr), 2 ribežna (12 kr), 2 železni tehtnici (1 fl 20 kr), 2 trdi mizi (1 fl 20 kr), 4 leseni stoli (40 kr), 3 slabi posteljniki (2 fl), 3 kolovrati (1 fl), 8 navadnih žitnih čebrov (5 fl), 2 čebra za zelje (2 fl), 2 žitni skrinji (2 fl), 2 drugi skrinji (6 fl), 2 škafova za vodo (cena nečitljiva) 1 vedro za mleko (cena nečitljiva), 2 mernika (24 kr), pol mernika (20 kr), 1 lončen vrč za jesih (8 kr), 2 polični majoliki (8 kr), 6 loncev (10 kr).

Celotna vrednost zapuščine je znašala 1742 fl 29 kr.

15. Inventar Luke Rubeznika iz Kozarij; sestavljen 4. avgusta 1759.

Gotovine je ostalo 425 fl nemške veljave. Dolgov je bilo 10 fl. Posestvo ni natančneje popisano.

Kot notranja oprema se naštevajo: 2 burkel (12 kr), 2 pokrova za lonce (14 kr), 2 pokrova za peč (51 kr), 1 tehtnica (17 kr), 3 ponve (27 kr), 10 različnih starih rjuh (2 fl 50 kr), 3 stari namizni prti (36 kr), 1 stara kositrnica, ki je držala 2 bokala (cena nečitljiva).

Celotna vrednost zapuščine ni zapisana.

16. Inventar Primoža Mrvca (tudi peka) iz Loke; sestavljen 1. julija 1768.

Posestvo je obsegalo svobodniški dvorec s skednjem in vrtom (1200 fl deželne veljave). Gotovine je ostalo 9 fl 22 kr.

Kot hišna notranja oprema se omenjajo: 5 pernice iz dvonitnika (6 fl), 1 platnena pernica (1 fl), 2 navadni posteljni odeji (2 fl), 2 posteljnika iz mehkega lesa (2 fl), 2 para starih rjuh iz hodničnega platna (40 kr), 6 parov starih vzglavnikov (2 fl), 5 starih namiznih prtov (3 fl), 4 serviete (40 kr), 10 kositrnih krožnikov, 1 skleda in 1 ročka, ki je držala bokal [14 funtov] (6 fl 52 kr), 1 ročka (cena nečitljiva), 5 kositrnic [20 funtov] (9 fl 26 kr), 2 tehtnici (3 fl), 1 velika železna tehtnica (3 fl), 1 prav taka, majhna (40 kr), 18 parov navadnih nožev in vilic (2 fl), 14 žlic iz roževine (1 fl 40 kr), 4 pari nožev, vilic in žlic (cena nečitljiva), 6 navadnih slik (20 kr), 4 štirioglate mize iz trdega lesa (4 fl), 2 dolga stola iz mehkega lesa (40 kr), 1 dolga miza iz mehkega lesa (1 fl), 3 navadni stoli iz trdega lesa (1 fl), 1 dolgi stol (20 kr), 5 stare žitne skrinje iz mehkega lesa (4 fl), 1 navadna miza iz mehkega lesa (1 fl), 5 sodov (brez cene), 7 različnih sodov, 4 od teh z železnimi obroči (20 fl).²¹

Celotna vrednost zapuščine je bila 1623 fl 4 kr 2 pf.

17. Inventar²² Antona Jakliča iz Šmartna pri Litiji;²³ sestavljen 1. septembra 1768.

²⁰ V tem inventarju nisem prevedel izrazov »Pörtier bretter«, »Tischaufrarter«, »Reisstrugen«, »Bavella«, »Fillianzen«.

²¹ V tem inventarju nisem prevedel izraza »Fleibenpetter«.

²² Inventar je ponekod slabo ohranjen, tako da gornji podatki niso celotni.

²³ Ta svobodnik je bil v službi Apfaltererjev, kar kaže tudi njegov bogatejši inventar.

Posestvo je obsegalo hišo z vrtom in hlevom (300 fl nemške veljave). Natančnejši popis manjka.

Kot hišna oprema se navaja: 6 kositrnih skled [10 funtov] (5 fl), 15 kositrnih krožnikov [14½ funtov] (7 fl 30 kr), 1 medeninast možnar [2½ funta] (1 fl 8 kr), 1 likalnik (2 fl), 3 železni svečniki (1 fl 30 kr), 4 kositrnice [6 funtov] (3 fl), 3 precej obrabljeni namizni prti iz damasta, 24 enakih serviet, 5 navadni namizni prti, 5 obrabljenih brisač iz navadnega platna, 5 parov praznjih rjuh, 14 parov rjuh iz hodničnega platna, 2 para črno obšiti prevlek za vzglavnike, 5 pari navadnih, gladkih enakih (vse cene nečitljive), 3 nove turške posteljne odeje, podložene s platnom, 1 odeja, 2 stari odeji, 1 pernica, prevlečena z dvonitnikom, 7 prav takih blazin, 1 postelja s slamnjačo in 2 blazinama, 2 vzglavnika, 1 star posteljnjak iz mehkega lesa, 1 pernica, prevlečena z dvonitnikom, dokaj obnošena, 1 otroška pernica z blazino (vse cene nečitljive), 3 bokalne majolike (30 kr), 5 polične majolike (21 kr), 3 polične steklenice (12 kr), 1 stekleni pokrov (10 kr), 8 navadnih kozarcev (24 kr), 2 steklenici, ki sta držali osminko bokala (10 kr), različni majhni stekleni kozarci (12 kr), 1 točilna omara, 1 nov naslonjač, prevlečen z rdečim usnjem, 1 star, prav tak naslonjač, 1 velika skrinja iz mehkega lesa, 2 enaki skrinji iz mehkega lesa, 1 majhna miza iz mehkega lesa, 2 dolga in 2 navadna stara lesena stola, 2 majhni ogledali, 2 enaki vrezani, z železom okovani skrinji iz trdega lesa (vse cene nečitljive), 1 posteljnjak iz trdega lesa s platnenim pregrinjalom (5 fl), 2 majhna otroška posteljnjava (2 fl), 1 modro poslikan klečalnik iz mehkega lesa (2 fl), 1 skrinja iz trdega lesa (3 fl), 1 skrinja iz mehkega lesa (1 fl 8 kr), 3 navadne majhne mize iz mehkega lesa (34 kr), 1 zibelka iz trdega lesa (40 kr), 1 navadna majhna miza iz trdega lesa (51 kr), 1 velika Marijina slika z vloženi rožicami in pozlačenim okvirom (8 fl), 20 različnih majhnih slik, 1 šivalna šatulja, 1 stara stenska ura, 1 stara svetilka, 2 stari zlati tehtnici z utežmi, 1 prav taka, nekoliko boljša, 1 tehtnica s skodelicami, 2 železni stari srednji, navadni tehtnici, 2 bakrena lonca za kavo, 1 rumena čaša iz pločevine s pokrovom, 5 velikih žitnih skrinj iz mehkega lesa, nekaj žepnih nožev (40 kr), 1 star železni možnar z enakim tolkalom (19 fl 38 kr), 4 čebri za mast, okovani z železom (2 fl), 2 stari jedilni omari iz mehkega lesa s predali (2 fl), 5 sodov, ki so držali 78 veder (9 fl 6 kr), 4 stari žitni sodi brez dna (2 fl 16 kr), 2 stara čebra (30 kr), 2 ponvi (10 kr).

Celotna vrednost zapuščine je znašala 6455 fl 6 kr.

18. Inventar Marije Sevšek iz Šmartna pri Litiji; sestavljen 1. septembra 1768.

Posestvo ni natančneje popisano. Omenja se le hiša s hlevom, cenjena s 300 fl (veljava ni označena). Gotovine je bilo 1 fl 40 kr.

Kot hišna oprema se naštevajo: 2 stari kositrnici (51 kr), 8 kositrnih skled (4 fl), 8 kositrnih krožnikov (2 fl), 3 rjuhe (2 fl), 2 namizna prta (2 fl), 3 namizni prti iz dvonitnika (5 fl), 1 platneni namizni prt (10 kr), 8 starih slik (1 fl 8 kr), 1 posteljnjak, pernica z blazinami in odejami (8 fl).

Celotna vrednost zapuščine je obsegala 332 fl 29 kr.

19. Inventar²⁴ Tomaža Jereba iz Spodnjega Brnika; sestavljen 15. decembra 1768.

Posestvo je obsegalo 1 svobodniško kmetijo (1000 fl nemške veljave).

Kot hišna oprema se navajajo: 5 velike skrinje, 2 mizi iz trdega lesa (ceni nečitljivi), 1 stenska ura (2 fl).

Celotna vrednost zapuščine je bila 1937 fl 34 kr.

²⁴ Inventar je ponekod slabo ohranjen, tako da tukajšnji podatki niso celotni.

20. Inventar²⁵ Mine Kavčič iz Medvod; sestavljen 4. aprila 1772.

Zaradi slabe čitljivosti je zanesljivo razvidna le cena vsega zemljišča: 150 fl nemške veljave. Gotovine je bilo 47 fl 26 kr.

Kot hišna oprema se omenjajo: 1 razpelo, podobarsko delo (10 kr), 2 pernici s 4 pernatimi blazinami (4 fl 8 kr), 2 odeji (1 fl 8 kr), 1 otroška odeja (17 kr), 2 veliki žitni skrinji (1 fl 42 kr), 1 omara za obleko iz mehkega lesa (30 kr), 1 omarica iz mehkega lesa z nastavkom iz trdega lesa (54 kr), 2 posteljnjaka iz mehkega lesa (1 fl), 1 stenska ura (30 kr), leseni krožniki, lončene sklede in lonci, svečniki (2 fl), 2 soda iz trdega lesa z železnimi obroči, 1 enak sod z lesenim obročem, 1 majhen sod za jesih, 6 starih sodov, 2 kadi za zelje in repo (vse cene nečitljive).

Celotna zapuščina se je vrednotila s 1218 fl 47 kr.

21. Inventar²⁶ Jerneja Lampiča s Poljan; sestavljen 15. decembra 1785.

Posestvo je obsegalo hišo, hlev in skedenj (350 fl, veljava ni označena), 2 gozdna deleža (17 fl), 2 gmajnska deleža (200 fl), njive in vrt (450 fl). Gotovina ni čitljiva.

Kot hišna oprema se naštevajo: 2 stari skrinji, 1 miza iz trdega lesa (ceni nečitljivi), 5 lesenih stolov brez prevleke (30 kr), 1 stara jedilna omara (17 kr), 1 tehtnica s skodelicami (40 kr), 1 lesena stenska ura (50 kr), 2 skrinji iz mehkega lesa (2 fl 16 kr), 1 posteljnjak iz mehkega lesa (2 fl 16 kr), 1 posteljnjak iz mehkega lesa (15 kr), 4 kolovrati (51 kr), 3 kadi za repo in zelje (cena nečitljiva).²⁷

22. Inventar²⁸ Mihaela Rubežnika iz Kozarij; sestavljen 9. novembra 1795. Gotovine ni ostalo nič. Posestvo je obsegalo hišo, hlev, skedenj, 8 njiv, 6 pašnikov in 1 sadovnjak (1801 fl 31 $\frac{1}{4}$ kr; veljava ni označena). Vrednost podložnih zemljišč je znašala 1059 fl 28 $\frac{3}{4}$ kr.

Kot hišna oprema se omenjata 2 vinska soda iz trdega lesa z železnim obročem (10 fl), 3 kadi za zelje in repo (9 fl), 1 železna stenska ura (4 fl) kolovrati (2 fl).

II.

Po pregledu celotnega ohranjenega gradiva o hišni opremi svobodnikov na Kranjskem v 17. in 18. stoletju moremo preiti k sklepnim izvajanjem. — Prikazano gradivo je glede na število kranjskih svobodnikov razmeroma majhno, čeprav izkazujejo ti svobodniški inventarji še mnogo podatkov o drugih vprašanjih, ki pa v tem spisu niso obravnavana in zato tudi zadevno gradivo ni objavljeno. Vendar pa so gornji zapisi o hišni opravi kranjskih svobodnikov v 17. in 18. stoletju zadostni za pridobitev določene zaokrožene podobe o ravni njihove stanovanjske opreme. Seveda je treba ob naslednjem posnetku vseskozi upoštevati številčno omejenost razpoložljivih inventarjev.²⁹ — Kot je razvidno, ne izkazujejo navedeni naši podatki tako rekoč nobenih predmetnih opisov, tako da odpade obdelava, povezana s formalnorazvojnimi oziroma umet-

²⁵ Inventar je ponekod slabo ohranjen, tako da tukajšnji podatki niso celotni.

²⁶ Inventar je ponekod slabo ohranjen, tako da tukajšnji podatki niso celotni.

²⁷ V tem inventarju nisem prevedel izraza »Fleibensack«.

²⁸ Fasc. 7 stanovske uprave svobodnikov v ODAS-u.

²⁹ Saj je bilo 1776 na Kranjskem še 499 svobodnikov; po J. Pelcu, n. d., str. 128 sl.

nostnozgodovinskimi vprašanji. Spričo tega so posvečene spodnje vrste predvsem spoznavam o svobodniški življenjski ravni, kolikor je kazna iz ugotovljive hišne opreme, in določitvam kronologije posameznih opravnih predmetov.³⁰

*

Slike in ogledala. — V 17. stoletju se slike v svobodniški hišni opremi ne navajajo. S tem naj ne bo rečeno, da jih takrat še niso poznali, temveč je takisto mogoče, da jih po eni strani maloštevilni in skopi ohranjeni inventarji v resnici niso poznali, da pa jih po drugi strani izkazujejo neznani oziroma neohranjeni svobodniški zapuščinski spisi. Vsekakor je prva omemba slik v svobodniških kranjskih hišah iz 1721.

V svobodniški hišni opremi na Kranjskem so bile slike razmeroma redke. Od 22 svobodnikov, ki imamo od njih popise zapuščin, je navedenih samo 6 domov, kjer so imeli slike, in sicer so bili to večinoma le najpremožnejši (Jankovič, Erat, Jaklič, Mrvec, ki je bil tudi še pek, Juraj in Kavčič; ta je bila od teh znatno manj imovita).

Po spoznanih inventarjih moremo soditi, da je bilo pri svobodnikih, ki so imeli v svojih domovih slike, le-teh sorazmerno dosti. Večidel so bile slike nabožnega značaja (svetniki in svetopisemski prizori), vendar pa se hkrati, kajpak poredko (le pri Eratu in Jakliču), naštevajo tudi krajine (8, od teh 4 beneške), tihožitja (2, laški), upodobljeni deli Benetk (1) in portreti (6).

Razen enega razpela se kipci v naših inventarjih ne omenjajo.

Natančni inventarni opisi slik manjkajo, toda po njihovih navedbah prav kakor tudi po drugem znanju o tem smemo sklepati, da gre največkrat za slike na steklo, za razne reze in reprodukcije ter le malokdaj za drugačne, originalne slike (kar so gotovo edino portreti).

Okviri, kolikor so opisani, so bili pozlačeni ali pa črno luženi (1 je bil marmoriran). Les (trdi, mehki) se razen dveh primerov (trdi, mehki) ne omenja.

Zelo redka so bila pri kranjskih svobodnikih v 17. in 18. stoletju ogledala. Naštevata jih samo 2 inventarja: Eratov in Jakličev, 6 jih je bilo velikih, 3 pa majhna.³¹

Kolikor so označeni ogledalni okviri, so bili pozlačeni in delo podobarjev.

Pohištvo. — Najpomembnejši del svobodniškega pohištva na Kranjskem so bile, po naših inventarjih sodeč, skrinje, in to do 50. let 18. stoletja. Dotlej številčno jasno prevladujejo nad drugimi kosi hišne

³⁰ Vselej je treba imeti v razvidu višje, izjemne razmere Jankoviča, Erata in Jakliča, ki izražajo dosti boljše življenjske pogoje ko pri drugih, povprečnih svobodnikih.

³¹ Ker najdemo pri kranjskih svobodnikih ogledala le pri Eratu in Jakliču, je treba posebej podčrtati, da so bili to izrečno izjemni svobodniški opravnih predmeti.

oprave, po tem času pa jih je relativno manj. — Kljub temu pa je skrinja tudi proti koncu 18. stoletja predstavljala še zmeraj pomemben del svobodniškega pohištva, čeprav je tedaj, kot rečeno, izgubila svoj prejšnji malone izključno prevladujoči značaj v kranjski svobodniški hišni opravi.

Vrste skrinj se v inventarjih navajajo: žitne skrinje, skrinje za živež, skrinje za obleko in enkrat dve skrinji za pepel. Daleč največ je omenjenih žitnih skrinj.

Velikost skrinj je različna; kolikor je v inventarjih navedena, bi sklepali, da je bilo tačas mnogo več »velikih« kakor pa »malih« skrinj. Po obsegu mer skrinje v svobodniških inventarjih na Kranjskem praviloma niso zapisane.

Les, iz katerega so bile skrinje, je bil večidel mehek.

Zunanji videz skrinj nam inventarji skoraj nikjer ne izpričujejo. Edini opisi so tile: 1672 so imeli v Kračah 3 žitne skrinje brez ključavnice in tečajev, 4 skrinje pa neokovane. 1698 se omenja v Zavrstniku skrinja s pokrovom v obliki strehe, 1721 so našeli v Lokarjah 6 poslikanih skrinj, 1758 v Stražišču 2 skrinji z vložki, 1768 pa v Šmartnu pri Litiji 2 rezani, z železom okovani skrinji. Drugih opisov pri navedbah skrinj ni.³²

Povprečno je bilo po svobodniških domovih nekaj več ko po 7 skrinj, vendar pa moramo pri tem upoštevati, da skrinje v 4 inventarjih zaradi preskope sestave oziroma slabe ohranjenosti niso razvidne, tako da je to število v resnici prenizko. Za čas do druge polovice 18. stoletja je povprečno število skrinj nekaj več ko 11, v naslednjih desetletjih pa — po razpoložljivih inventarjih kajpada — samo še 4. Najvišja števila skrinj pri eni kranjski svobodniški hiši so znašala od 26 navzdol.

V razvojnem pogledu je skrinji najsorodnejša omara. Prva kranjska svobodniška omara se omenja 1721, in sicer kot jedilna omara. — Omare pa so bile v svobodniških hišah precej redke. Najdemo jih zgolj pri 6 od 22 inventarjev, in to večinoma pri najbogatejših svobodnikih (Juraj, 1721; Strah, 1734; Jankovič, 1755; Erat, 1758; Jaklič, 1768; Kavčič, 1772; Lampič, 1785). Najpremožnejši od teh so imeli omare, ki govore — po opisu — o močno meščansko oziroma plemiško vplivanem pohištvu. Tako je imel n. pr. Jankovič luženo majhno komodo, Erat 4 pisalne omare (2 iz mehkega, 2 iz trdega lesa), 1 staro, črno luženo in z železom okovano omaro, 1 poslikano štirioglato omaro iz trdega lesa, 5 različno velike poslikane omare za obleke iz mehkega lesa, različno velike točilne omare, komode — torej same pohištvene kose, ki bi jih lahko ugotovili v tedanjih meščanskih ali plemiških inventarjih. Jaklič je imel točilne in jedilne omare. — Na splošno pa so bile omare pri kranjskih svobodnikih prav maloštevilne, saj jih najdemo poleg omenjenih le še pri štirih

³² Spričo tega bodo veljali za krasitev oziroma formalni razvoj skrinj pri kranjskih svobodnikih zadevne ugotovitve o naših kmečkih skrinjah sploh: F. K. K o s , nav. delo, str. 53 sl.

drugih svobodnikov, ki so takisto imeli le redke omare (povprečno eno in pol).

V naših inventarjih iz 17. stoletja se navaja edino 1 posteljnjak (Kračan, 1672). Pogostnejše so omembe postelj v 18. stoletju (Juraj, 1721, jih ima 6 iz mehkega lesa in še 3 za služinčad). Če izvzamemo Jankoviča, Erata in Jakliča zaradi njihovih izjemnih razmer, je pri kranjskih svobodnikih v 18. stoletju povprečno število posteljnjakov nekaj manj ko 3 (v 5 inventarjih posteljnjaki zaradi preskope sestave oziroma slabe ohranjenosti niso razvidni).

Les posteljnjakov ni vselej označen; večinoma je bil mehek.

Jankovič, Erat in Jaklič so bili tudi glede postelj dokaj pred drugimi svobodniki. Erat je imel n. pr. 1 posteljnjak iz trdega lesa z vložki, 1 njegov posteljnjak pa je bil modro poslikan. (Razen pri Eratu ni v nobenem svobodniškem inventarju podana krasilna plat posteljnjakov.)

V Eratovem in Jakličevem inventarju (drugod ne) se omenjata zibelki: Eratova je bila iz trdega lesa z vložki, Jakličeva pa enaka, le brez vložkov; Jaklič je imel tudi 2 otroška posteljnjaka.

Od kranjskih svobodniških inventarjev iz 17. stoletja vsebujeta omembe miz (brez opisa) le dva (enkrat 1 miza, drugič 2). — Kakor posteljnjaki postanejo tudi mize v 18. stoletju pogostnejše. Z izjemo Jankoviča, Erata in Jakliča je takrat povprečno število miz v kranjskih svobodniških hišah nekaj več ko 3 (v 5 inventarjih mize zaradi preskope sestave oziroma slabe ohranjenosti niso razvidne). Največ je bilo v eni hiši 8 miz.

Glede na inventarne zapise so bile te mize povečini iz trdega lesa.

Obdelave po inventarnih navedbah ni mogoče dognati.

Tudi mize imajo Jankovič, Erat in Jaklič boljše ko drugi svobodniki. Jankovič je imel med drugim 1 točilno mizo, Erat pa 2 igralni mizi iz trdega lesa z vložki, 2 enaki mizi z vložki iz mavca, 1 raztegljivo mizo iz mehkega lesa za 12 oseb, 1 mizo iz mavca s podstavkom iz mehkega lesa, 1 štirioglato mizo z 2 predaloma.

Mentrg navajajo svobodniški inventarji s Kranjskega le 7: 1637 v Velikem Globokem 2, 1721 v Lokarjah 2, 1747 v Žvaruljah 2 in 1758 v Stražišču 1. — Opisana je zgolj zadnja: štirioglata in iz mehkega lesa.

Stoli se v 17. stoletju ne omenjajo. Edinole v inventarju iz Krač 1672 se navajajo 4 klopi. — Tudi v 18. stoletju ne izkazujejo stolov vsi inventarji. Od 16 inventarjev s pohištvo (eden je brez podatkov o pohištvo) jih pozna stole 9, vendar pa je treba opomniti, da 3 inventarji, ki ne zapisujejo stolov, niso v celoti čitljivi.

Število stolov je zelo različno. V svobodniških hišah, ki so imele stole, jih je bilo povprečno malo manj ko 8.

Razloček med Jankovičem, Eratom in Jakličem ter drugimi svobodniki je tudi tukaj očitno. Ne toliko v številu, saj jih imata Jankovič in Jaklič razmeroma zelo malo (4 oziroma 6), temveč v kakovosti. Drugi svobodniki so imeli, razen Končarja, ki je imel poleg dveh navadnih lesenih stolov tudi še dva naslonjača, zgolj navadne lesene stole, po

navedbah večinoma iz trdega lesa, medtem ko so imeli Jankovič, Erat in Jaklič stole, kakršne poznamo iz tedanjih meščanskih in plemiških oprav. Jankovič je imel 4 naslonjače, prevlečene z usnjem, Erat 7 beneških slamnatih stolov, 18 različnih naslonjačev iz usnja in 1 otroški naslonjač, prevlečen z usnjem, Jaklič pa 2 naslonjača, prevlečena z rdečim usnjem.

Klečalnike so imeli samo najpremožnejši svobodniki: Juraj, 1721, 1 star klečalnik; Jankovič, 1755, 1 klečalnik iz mehkega lesa; Erat, 1758, 1 klečalnik iz trdega lesa z vložki, 1 enak klečalnik s skrinjico, 1 klečalnik z nastavkom iz črno luženega trdega lesa; Jaklič, 1768, pa 1 navadno poslikan klečalnik iz mehkega lesa.

Stenske in namizne ure se pojavijo predvsem v drugi polovici 18. stoletja: Juraj, 1721, je imel stensko uro z utežmi; Erat, 1758, veliko medeninasto stensko uro in 1 namizno uro iz belo tolčene medeninaste pločevine; Jaklič, 1768, 1 staro stensko uro; Jereb, 1768, 1 stensko uro; Kavčič, 1772, 1 stensko uro; Lampič, 1783, 1 leseno stensko uro; Rubežnik, 1795, 1 železno stensko uro.

V 17 poznanih kranjskih svobodniških inventarjih iz 18. stoletja je 7 navedb o urah. — Zanimivo je, da so jih imeli tudi manj premožni svobodniki.

Bile so medeninaste, železne in lesene.

Španske stene poznamo pri svobodnikih le iz Eratovega inventarja (1 rumeno, rabljeno).

Prav tako tudi zavese: 2 zeleni okenski zavesi, 4 stare enake, 2 para praznjih enakih in 3 rumene stare zavese.

Posteljna oprema. — Od posteljnega perila poznamo pri kranjskih svobodnikih v 17. stoletju samo rjuhe. V 18. stoletju pa se, kakor drugi deli svobodniške hišne opreme, pomnoži tudi posteljno perilo. Vendar pa rjuh ne navajajo vsi svobodniški inventarji. Od 17 inventarjev iz 18. stoletja manjkajo v 4 (eden od teh je v razloček od drugih treh v celoti ohranjen oziroma čitljiv).

Z izjemo Jankoviča, Erata in Jakliča je povprečno število rjuh pri svobodnikih v tem času nekaj višje ko število posteljnjakov. Pri Jankoviču, Eratu in Jakliču je ta razloček znatnejši. — Juraj, 1721, 9 oziroma 6 posteljnjakov (3 za služinčad), 4 rjuhe; Končar, 1726, 3 posteljnjaki, 5 rjuh; Strah, 1734, 3 posteljnjaki, 3 pari rjuh; Petrič, 1745, 2 posteljnjaka, nobenih rjuh; Vozelj, 1747, 2 posteljnjaka, 5 rjuhe; Jankovič, 1755, 2 posteljnjaka, 5 parov rjuh; Hočevnar, 1757, 1 posteljnjak, 8 rjuh; Erat, 1758, 6 posteljnjakov, 19 rjuh; Rakovec, 1759, 3 posteljnjaki, 3 pari rjuh; Rubežnik, 1759, nobenega posteljnjaka, 10 rjuh; Mrvec, 1768, 5 posteljnjakov, 2 para rjuh; Jaklič, 1768, 5 posteljnjakov, 19 parov rjuh; Sevšek, 1768, 1 postelja, 3 rjuhe; Jereb, 1768, nima teh podatkov; Kavčič, 1772, 2 posteljnjaka, nobene rjuhe; Lampič, 1783, 1 posteljnjak, nobene rjuhe; Rubežnik, nima teh podatkov.

O snovi rjuh v 17. stoletju ne izvemo iz inventarjev ničesar. — V 18. stoletju pa so bile rjuhe, kolikor moremo presoditi iz ohranjenih

navedb, največkrat iz hodničnega platna, neredko pa tudi iz praznjega. — Pri Končarju, 1726, se omenja klekljana rjuha iz finega platna, Erat, 1758, pa je imel nekaj čipkastih rjuh. Seveda sta to izjemna primera.

Pernice se naštevajo v 9 svobodniških inventarjih iz 18. stoletja (prej se ne omenjajo). Kajpak so jih imeli premožnejši svobodniki, hkrati pa je podoba, da jih je bilo sčasoma vedno več. — Njihovo število je bilo dokaj enotno. Juraj, 1721, ima 5 pernic in 1 pernato blazino; Končar, 1726, 1 pernato blazino; Jankovič, 1755, 5 pernice; Erat, 1758, 5 pernic in 1 pernat vzglavnik; Rakovec, 1759, 1 slabo pernico; Mrvec, 1768, 4 pernice; Jaklič, 1768, 2 pernici in 1 otroško pernico; Sevšek, 1768, 1 pernico; Kavčič, 1772, 2 pernici in 4 pernate blazine. — Glede pernic so se Jankovič, Erat in Jaklič izenačevali z drugimi svobodniki.

Kolikor je navedena prevleka pernic, gre z eno izjemo (barhant) vedno za dvonitnik.

Vzglavnike in blazine vsebuje 9 svobodniških inventarjev iz 18. stoletja (prej se ne omenjajo). — Število je različno: Juraj, 1721, 2 vzglavnika; Končar, 1726, 1 vzglavnik, 1 pernata blazina; Jankovič, 1755, 5 blazin; Erat, 1758, 12 blazin in 6 vzglavnikov; Rakovec, 1759, 2 blazini, 2 vzglavnika; Mrvec, 1768, 6 vzglavnikov; Jaklič, 1768, 7 blazin in 2 vzglavnika; Sevšek, 1768, nekaj blazin (število ni navedeno); Kavčič, 1772, 4 pernate blazine (glej zgoraj).

Polnilo blazin se navaja samo enkrat (žima, Erat); takisto redko prevleka (dvonitnik); včasih so bile blazine prešite.

Tudi prešitih odej ne izkazujejo vsi kranjski svobodniški inventarji. Od 15 za to razpoložljivih inventarjev iz 18. stoletja (prej se ne omenjajo), so navedene v 10. — Juraj, 1721, je imel 3 prešite odeje; Končar, 1726, 1 prešito odejo, obrobjeno z modrim platnom in 3 posteljne odeje (1 iz koštrunove kože); Strah, 1734, je imel 1 prešito odejo iz potiskanega platna; Vozelj, 1747, 2 prešiti odeji; Erat, 1758, 5 odej (iz svile in iz platna); Mrvec, 1768, 2 navadni posteljni odeji; Jaklič, 1768, 3 turške in 3 navadne odeje; Sevšek, 1768, odeje (število ni navedeno); Kavčič, 1772, 1 otroško odejo in 2 odeji; Lampič, 1783, 2 stari odeji.

Prve omembe prešitih odej so zgodnje (1721), pa tudi njihovo število skozi vse 18. stoletje je glede na svobodniške, kmečke domove razmeroma znatno.

Zelo redka, izjemna so bila posteljna pregrinjala. Znana so samo iz Vozljevega (1747, eno) in iz Eratovega (1758, štiri) inventarja.

Spali so na slami; žimnice se omenjajo zgolj pri Eratu. — Takisto so redke same omembe slamnjač (iz dvonitnika): Juraj 3, Erat 2, Jaklič 1.

Za 17. stoletje nimamo o tem nobenih podatkov.

Pri Jankoviču in Eratu se navajata posteljna grela.

N a m i z n o p e r i l o. — Tu so najpogostnejši namizni prti. Končar, 1726, je imel 2 klekljana namizna prta; Strah, 1734, 1 par namiznih prtov iz hodničnega platna; Petrič, 1745, 2 namizna prta; Erat, 1758, 3 namizne prte iz damasta, 12 navadnih namiznih prtov, 4 namizne prte iz dvonitnika ter po 1 turško in tirolsko namizno preprogo; Rakovec, 1759,

3 namizne prte; Mrvec, 1768, 8 namiznih prtov; Jaklič, 1768, 3 obrabljene namizne prte iz damasta in 3 navadne namizne prte; Sevšek, 1768, 2 namizna prta, 3 namizne prte iz dvonitnika in 1 platnen namizni prt. — Od inventarjev iz 18. stoletja (zgodnejših navedb ni) pozna namizne prte 8 inventarjev.

Prevladovali so platneni namizni prti.

Dosti redkejšje so bile serviete. Imeli so jih le 3 kranjski svobodniki (v 18. stoletju): Petrič, 1745, eno; Erat, 1758, 24 damastnih; Jaklič, 1768, prav tako 24 damastnih.

Posodje. — Iz 17. stoletja nimamo o svobodniškem posodju na Kranjskem nobenih inventarnih navedb. Tudi o tem vprašanju dobimo prve podatke iz 18. stoletja. Inventarji nam povedo, da je bilo svobodniško ognjiščno posodje lončeno (lonci) oziroma železno ali bakreno (ponve); lonci so imeli, kolikor se omenjajo, železne pokrove.

Kotli, ki so navedeni, so bili iz bakra (1 vzdian). — Prav tako tudi naštetih žehtniki; eden je obsegal 2 vedri.

Namizno posodje je bilo, po inventarjih, navadno iz kositra, z izjemo zajemalk, ki pa se le redko navajajo (2 leseni, 1 bakrena), in z izjemo majolik.

Razen pri Eratu in Jakliču, kjer se zapisujejo tudi steklenice in stekleni kozarci, so vse drugod omenjene »steklenice« iz kositra, torej kositrnice.

Ročke in sklede so bile prav tako večinoma kositrne, deloma pa majolične ali lončene.

Takisto so bili krožniki največkrat iz kositra, včasih pa tudi leseni ali majolični.

V Eratovem inventarju se omenjata 2 majolična umivalnika in dalje vrsta porcelanastih skodelic; s tem v zvezi se navajajo kot pijače kava, čaj in čokolada.

Mere posodja niso vselej zapisane, zato so sklepi o tem tvegani. Edinole za ročke oziroma vrče se sme s precejšnjo gotovostjo trditi, da so bile skoraj vedno bokalne. Kositrnice so bile zelo različne; zato se njihove mere ne dajo povzeti, saj so obsegale bokal, polič ali pa četr bokale. Isto velja tudi za majolike, ki so bile dokaj pogostne.

Teža tega posodja je bila velika. 23 velikih in malih kositrnih skled je tehtalo n. pr. 48 funtov, 47 kositrnih krožnikov 39 funtov in $\frac{3}{4}$, 4 kositrnice 6 funtov ali 6 kositrnih skled 10 funtov.

O priboru nam zadostne navedbe manjkajo.

Bistvenih razločkov v snovi posodja pri posameznih svobodnikih na Kranjskem v 18. stoletju ni. Obseg je kajpak v glavnem ustrezal premoženju.

Svetila. — Svečniki oziroma svetilke se omenjajo stoprav v inventarjih iz 18. stoletja (v 6 inventarjih). To lahko pomeni, da jih drugi inventarji v resnici niso poznali ali pa da so bili preskopo sestavljeni. Svečniki so prevladovali nad svetilkami in so bili večinoma iz železa. Premožnejši svobodniki so imeli medeninaste svečnike. Svetilke so bile

redke; omenjajo se samo pri Končarju, 1726, pri Eratu, 1758, in pri Jakliču, 1768.

Kolovrati. — Iz 17. stoletja poznamo le enega kranjskega svobodnika, ki ima v inventarju zapisane kolovrate (7). Iz 18. stoletja imamo 7 svobodniških inventarjev z navedbami kolovratov. Povprečno število pri hiši je bilo nekaj več ko 4. Zanimivo je, da se pri Jankoviču, Eratu in Jakliču ne omenjajo kolovrati. (Ob tem se zopet pojavi vprašanje o sestavi inventarjev z zadevnimi navedbami.)

Tehtnice. — Tehtnic v inventarjih iz 17. stoletja ni. V 18. stoletju se omenja 9 tehtnic. V glavnem so bile iz železa.

Likalniki. — Izrazito izjemni predmeti pri kranjskih svobodnikih so bili likalniki. Navajajo se le pri Eratu in Jakliču.

Sodi. — Prva omemba sodov v naših inventarjih je iz 1672. Po navedbah so rabili kot shranilo za vino, mast, jesih in žito. Kolikor poznamo njihove mere, so obsegale v glavnem po nekaj desetini veder. Povprečje je težko ugotoviti, ker so v teh inventarjih navedene vse različne vrste sodov. Kolikor se omenjajo obroči sodov, so bili največkrat iz železa, vendar pa lahko sklepamo, da gre pri teh navedbah za izjemne primere, saj običajno železni obroči pri sodih niso omenjeni in so bili navedeni pač kot posebnost, ki se posebej zapisuje v nasprotju z navadnimi lesenimi obroči.

Zusammenfassung

DIE HAUSAUSSTATTUNG DER KRAINER FREISASSEN IM 17. UND 18. JAHRHUNDERT

In der Geschichte der slowenischen materiellen Kultur ist die Frage der Hausausstattung ungenügend bearbeitet. Bisher sind fast nur die Beschreibungen der Häuser aus den letzten 150 Jahren, die im Rahmen der Hausbestandteile das Material der Hausausstattung aufweisen, bekannt, somit auch geschlossene Erforschungen der Hausausstattung des Bauers und anderer Stände für die neueste Zeit fehlen. Um zur Einsicht in die Entwicklung unserer Hausausstattung auf Grund der archivalischen Quellen, die für die ältere bürgerliche, adelige und auch bäuerliche Ausstattung nicht allzu spärlich erscheinen, beizusteuern, befasst sich der vorliegende Aufsatz erstmalig mit einem kleineren Teil diesbezüglicher Archivalien und stellt die Hausausstattung der Krainer Freisassen im 17. und 18. Jahrhundert fest.

In der obigen Arbeit sind zuerst nach Inventaren die Erwähnungen der Freisassenhausausstattung angeführt (S. 122—150), während der zweite Absatz (S. 150—137) mit der Zusammenfassung der erkannten Materialien das Schlussbild der behandelten Frage darstellt.

Obwohl das angeführte Material in bezug auf die Zahl der Krainer Freisassen unbedeutend ist und in der folgenden Zusammenfassung durchaus die zahlenmässige Beschränkung der zur Verfügung stehenden Inventare zu berücksichtigen ist, erlauben unsere Angaben, über die Art der Freisassenhausausstattung bestimmte Schlüsse zu ziehen. Infolge des Charakters der Inventaranführungen können die vorstehenden Ausführungen vor allem den Erkenntnissen des Lebensniveaus der Freisassen und chronologischen Bestimmungen einzelner Ausstattungsgegenstände gewidmet sein.

Die erste Erwähnung der Bilder in krainischen Freisassenhäusern fällt ins Jahr 1721. Von 22 Freisassen, von denen die Beschreibungen der Verlassenschaften vorliegen, sind es nur 6, deren Heim mit Bildern geschmückt war (grösstenteils die wohlhabendsten). In der Mehrzahl waren es Andachtsbilder, jedoch werden, obgleich selten, auch Landschaftsbilder, Stilleben und Portraits aufgezählt. Dabei ging es meistens um Hinterglasmalereien, verschiedene Stiche und Reproduktionen. — Die Rahmen waren vergoldet oder dunkel gebeizt.

Den wichtigsten Teil des Mobiliars stellten bis zur Mitte des 18. Jahrhunderts die Truhen vor. Darnach werden sie rarer. Es gab folgende Arten von Truhen: Getreide-, Speise-, Kleider- und Aschentrühen. Die Getreidetrühen grösserer Formen herrschten vor. Durchschnittlich befanden sich in einzelnen Freisassenhäusern etwas über 7 Truhen.

Schränke waren ziemlich selten. Allein in 6 von 22 Inventaren sind sie anzutreffen. Meistenteils war dies bei den reichsten der Fall, deren Schränke bürgerliche bzw. adelige Beeinflussung aufwiesen.

Die Durchschnittzahl der Bettgestelle betrug bei den Krainer Freisassen im 18. Jahrhundert etwa 3.

So wie die Bettgestelle vermehren sich im 18. Jahrhundert auch die Tische, deren Durchschnittzahl jener der Bettgestelle gleichkam.

Die Stühle werden wie die Tische erst im 18. Jahrhundert erwähnt, doch sind sie nicht in allen Inventaren vorhanden.

Die Wand- und Tischuhren (aus Holz, Eisen oder Messing) tauchen in der zweiten Hälfte des 18. Jahrhunderts auf und waren, auch bei den minder vermögenden Freisassen, verhältnismässig häufig zu finden.

Von der Bettwäsche sind uns aus dem 17. Jahrhundert nur die Betttücher überliefert. Gleichermassen wie die anderen Bestandteile der Hausausstattung wird im 18. Jahrhundert auch die Bettwäsche zahlreicher. Die Durchschnittzahl der Betttücher in dieser Zeit ging etwas höher als die Zahl der Bettgestelle. Grösstenteils waren sie aus Ruppen-, nicht selten aus Reistenleinwand.

Die Federbetten werden in 9 Freisasseninventaren aus dem 18. Jahrhundert aufgezählt. Inwiefern Überzüge angeführt sind, handelt es sich mit einer Ausnahme (Barchent) immer um Zwoilich.

Ebenso werden in 9 Inventaren aus dem 18. Jahrhundert die Pölster erwähnt. Die Füllung der Pölster wird nur einmal angegeben (Rosshaar), selten auch die Überzüge (Zwoilich).

Die Bettdecken, deren Zahl durch das ganze 18. Jahrhundert nicht unbedeutlich ist, werden zum ersten Mal 1721 vermerkt.

Man schlief auf Stroh. Strohsäcke werden kaum erwähnt.

Als Tischwäsche dienten am häufigsten meistens leinene Tischtücher. — Seltener waren Servietten.

Das Herdgeschirr der Krainer Freisassen bestand aus Ton (Töpfe), bzw. aus Eisen oder Kupfer (Pfannen).

Die angeführten Kessel sowie Seichtkessel waren aus Kupfer.

Das Tafelgeschirr bestand in der Regel aus Zinn, mit Ausnahme der Majoliken und Schöpfer (aus Holz und Kupfer).

Die Flaschen, Krüge und Teller waren auch aus Zinn, seltener aus Majolika, Ton oder Holz.

Bei den Beleuchtungskörpern übermogen Leuchter; in der Mehrzahl waren sie aus Eisen, bei den reicheren aus Messing.

Die Durchschnittzahl der Spinnräder in den Freisassenhäusern betrug etwas über 4.

Die Waagen, die im 18. Jahrhundert stellenweise angeführt werden, waren meistens aus Eisen.

Ausgesprochene Ausnahmsgegenstände stellten Bügeleisen vor.

Die erste Erwähnung der Fässer in unseren Inventaren ist aus dem Jahre 1672. Nach diesen Angaben wurden sie als Wein-, Fett-, Essig- und Getreidespeicher verwendet. Was ihre Grösse anbelangt, handelte es sich um einige Zehntel Schaffe umfassende Fässer.